

ΗΜΕΡΙΔΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

23 – 24 Φεβρουαρίου 2001

Ιωάννη ΚΟΥΚΙΑΔΗ
Καθηγητή,
Ευρωβουλευτή του ΠΑΣΟΚ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Μία από τις σημαντικότερες αποφάσεις των Συνόδων Κορυφής Λισσαβόνας και Φείρα υπήρξε ο καθορισμός ενός νέου στρατηγικού στόχου που συνοψίζεται στη φράση "η Ένωση να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη κοινωνία της γνώσης". Αυτό μεθερμηνεύεται ότι ο μετασχηματισμός της ευρωπαϊκής οικονομίας καθοδηγείται από τη νέα γνώση και συνδέεται με την ενίσχυση της καινοτομίας.

Τι το καινούργιο αφού ουδέποτε στο παρελθόν αρνηθήκαμε τη σημασία της γνώσης και της καινοτομίας ως στοιχείο στη διαδικασία της προόδου; Το βασικό μήνυμα είναι ότι η νέα τεχνολογία έχει τη θέση που είχε κάποτε η γραφή και η ανάγνωση. Κατά δεύτερο λόγο υποδηλώνει μία ψηφιακά εγγράμματη Ένωση δεν πρέπει να είναι αποκομμένη από την επιχειρηματική παιδεία η αξία της οποίας αναβαθμίζεται. Εμπεριέχει ακόμη την παραδοχή ότι η ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων, αγαθών και υπηρεσιών στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης συνδέεται πρακτικά με τις δυνατότητες παραγωγής γνώσης και διακίνησής της. Με άλλα λόγια προηγείται η εξασφάλιση της ικανότητας παραγωγής γνώσης και έπεται η ανάπτυξη της πολιτικής εξαγωγών προϊόντων και υπηρεσιών. Αυτό είναι το νέο σκηνικό.

2. Η πολιτική διάσταση

Οι προϋποθέσεις παραγωγής, αναπαραγωγής και διάχυσης της γνώσης καθίστανται το κεντρικό πολιτικό και κοινωνικό πρόβλημα, αφού από αυτές εξαρτάται η επιτυχία των επί μέρους κοινωνικών στόχων όπως ο περιορισμός της ανεργίας, η αύξηση της απασχόλησης και κυρίως η ποιοτική της αναβάθμιση, γιατί η απασχόληση είναι πρωτίστως ποιοτικό μέγεθος, η καταπολέμηση αποκλεισμού και η διασφάλιση κοινωνικής συνοχής. Άμεσα συνδεδεμένα με αυτές είναι και τα θέματα τα σχετικά με τη διευκόλυνση της κινητικότητας της εργασίας και με την αναγνώριση διπλωμάτων και δεξιοτήτων.

Με βάση τις εισαγωγικές παρατηρήσεις, πρέπει να δεχθούμε ότι η εκπαίδευση συνιστά το σημαντικότερο μέσο αναδιανομής πλούτου στην κοινωνία της γνώσης σε εθνικό και σε παγκοσμιοποιημένο επίπεδο, που αποκτά προβάδισμα απέναντι στους παραδοσιακούς τρόπους αναδιανομής. Σε εθνικό επίπεδο, είναι ο δημοκρατικότερος δρόμος για την ενσωμάτωση ευρύτερων λαϊκών στρωμάτων στην κοινωνία και σε παγκόσμιο ο ασφαλέστερος για την ενσωμάτωση των εθνικών κοινωνιών στο παγκόσμιο σύστημα παραγωγής.

Αυτή η βασική διάσταση για τη σημασία της εκπαίδευσης επιβάλλει στη σοσιαλιστική διαχείριση να θέσουμε ως στόχους:

α. την κατοχύρωση του δικαιώματος πρόσβασης σε όλες τις μορφές και σε όλα τα στάδια εκπαίδευσης περιλαμβανόμενης και της δια βίου κατάρτισης, ως θεμελιώδους δικαιώματος.

β. τον πλήρη σεβασμό της ισότητας των ευκαιριών για όλες τις κατηγορίες πληθυσμού, γυναικών – ανδρών, υγιών ατόμων - ατόμων με ειδικές ανάγκες, χωρίς διακρίσεις έθνους – φυλής κλπ, με συγκεκριμένα πρακτικά μέτρα πρόσβασης.

γ. τη χρησιμοποίηση της εκπαίδευσης ως βασικού μέσου κατά του αποκλεισμού, και του κοινωνικού δαρβινισμού, γεγονός που επιβάλλει την εναλλακτική προσαρμογή της στα διάφορα επίπεδα ικανοτήτων.

δ. τη διαφοροποίηση, ειδικά της παροχής της δια βίου εκπαίδευσης, ανάλογα με το συγκεκριμένο κοινωνικό πρόβλημα προς επίλυση. Αυτό σημαίνει διαφοροποίηση της εκπαίδευσης ανάλογα με το αν πρόκειται για μειονεκτούσες ομάδες ή μειονότητες, για αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας, για την πρώτη απασχόληση, για απασχόληση που αφορά αθλητές που έχουν εγκαταλείψει τις σπουδές για να ασχοληθούν με τον αθλητισμό και επιθυμούν να επανενταχθούν στον κόσμο της εργασίας, ή για εκπαίδευση που είναι αφιερωμένη αποκλειστικά στην απόκτηση δεξιοτήτων, κλπ. Φυσικά, χωριστός είναι ο κύκλος εκπαίδευσης του διδακτικού προσωπικού.

ε. την αποτροπή της μετατροπής της δια βίου εκπαίδευσης ως μέσου δια βίου ημιμάθειας και την αποτροπή της αξιοποίησης της απασχολησιμότητας για την εδραίωση της κοινωνικής αβεβαιότητας και συνεπώς την κατοχύρωσή της ως μέσου αναπαραγωγής οικονομικά ωφέλιμης γνώσης.

Κεντρικό σημείο αναφοράς, που είναι και το βασικό νέο δεδομένο σε σχέση με τα παραδοσιακά συστήματα εκπαίδευσης, αποτελεί η δια βίου εκπαίδευση. Αυτή δεν αποτελεί μία ξεκομμένη μορφή εκπαίδευσης που προστίθεται στις παλαιές μορφές αλλά την κύρια μορφή εκπαίδευσης που αποτελεί τον συνδεδετικό κρίκο με όλες τις παραδοσιακές μορφές εκπαίδευσης οι οποίες, με τη σειρά τους επιζητούν αντίστοιχο μετασχηματισμό. Αυτό είναι το νέο μεγάλο ζητούμενο.

Η οικονομία της γνώσης μεταφράζεται σε μία ταχεία αναπαραγωγή νέων δεξιοτήτων (σύμφωνα με έρευνα του Υπουργείου Εργασίας της Γαλλίας στα προσεχή 25 χρόνια θα παραχθούν οι περισσότερες ειδικότητες απ' όσες της ιστορίας του οικονομικού βίου). Αυτή επιβάλλει με τη σειρά της νέους τρόπους δράσης και νέους μεθόδους διδασκαλίας. Η εκπαίδευση αποκτά ένα νέο στόχο που είναι η διαρκής προσαρμογή στις νέες προοπτικές απασχόλησης, εξ' ου και η πρωτεύουσα σημασία της δια βίου εκπαίδευσης. Ο υπερτονισμός των χρηστικών ικανοτήτων του εκπαιδευμένου στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία είναι αναπόφευκτος.

3. Τεχνικές προδιαγραφές

Η τεχνική για τη μετάβαση σε αυτό το σύστημα δεν είναι εύκολη υπόθεση. Το έργο ίσως είναι δυσκολότερο και από αυτό που απαιτήθηκε για την οικονομική σύγκλιση. Είναι ανάγκη, κατά πρώτο λόγο να αναληφθεί εκστρατεία για τη διαμόρφωση μιας νέας νοοτροπίας προσαρμοσμένης στην αντίληψη του διαρκούς σχολείου και της ανά τακτά διαστήματα μαθητείας. Απαιτείται ακόμη μία νέα σχέση με την εκπαίδευση βασικής παιδείας και με την παραδοσιακή κατάρτιση προκειμένου τα συστήματα αυτά να γίνουν πιο ελαστικά. Ακόμη είναι ανάγκη η αυξημένη συνεργασία σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης, αρχικής κατάρτισης, επιχείρησης, δια βίου κατάρτισης, προκειμένου να υπάρχουν τακτικοί δίαυλοι επικοινωνίας.

Για να πετύχουμε τους νέους στόχους του συστήματος εκπαίδευσης βαρύνουσα σημασία αποκτούν οι μηχανισμοί ανάπτυξης και αξιολόγησης της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών.

Για την υψηλή ποιότητα της εκπαίδευσης, θα πρέπει η αντίστοιχη πολιτική:

α. Να συνδυάσει τις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες,

β. Να ενσωματώσει την ευρωπαϊκή διάσταση με την αξιοποίηση των δικτύων που αναφέραμε ως μέσο οικοδόμησης της Ευρώπης των πολιτών,

γ. Να λάβει υπόψη την πλήρη αξιοποίηση των νέων τεχνολογικών δυνατοτήτων. Η γνώση δεν περιορίζεται μόνο στην πρόσβαση στα νέα τεχνολογικά μέσα αλλά περιλαμβάνει, πέρα από αυτή, την ικανότητα να μαθαίνει κάποιος με την τεχνολογία (μαθαίνω πως να μαθαίνω), να αξιοποιεί τις πληροφορίες, να βελτιώνει τις ικανότητες επικοινωνίας και να αναπτύσσει τις ικανότητες για καινοτομία. Η αναζήτηση της καινοτομίας που αποτελούσε κάποτε αποκλειστικό στοιχείο των διδακτορικών διατριβών και των εφευρετών, καλείται να γίνει σήμερα ζητούμενο για όλο τον ενεργό πληθυσμό.

Για την αξιολόγηση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών είναι αναγκαίες δράσεις όπως:

α. Η οργάνωση της αυτοαξιολόγησης.

β. Η εξωτερική αξιολόγηση με συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων.

γ. Η καθιέρωση δεικτών και σημείων αναφοράς για την αξιολόγηση της ποιότητας.

δ. Η δημιουργία δικτύων ανάμεσα στις εκπαιδευτικές μονάδες σε τοπικό και σε περιφερειακό επίπεδο καθώς και σε ευρωπαϊκό επίπεδο με στόχο την ανταλλαγή εμπειριών για τις εξελίξεις στις μεθόδους διδασκαλίας, τις ορθές πρακτικές και το περιεχόμενο των δεξιοτήτων. Όλα αυτά συνδέονται με τη δημιουργία βάσης δεδομένων και με τη δυνατότητα σύγκρισης στοιχείων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Συνεπώς, δεν έχουμε μόνο νέα θεματολογία αλλά και νέους στόχους και νέες μεθόδους διδασκαλίας με σημαντικότερο δεδομένο την αλλαγή του ρόλου του δασκάλου αφού ο δάσκαλος χάνει τον έλεγχο παροχής πληροφορίας και η παθητική σχέση μαθητή – δάσκαλό ανατρέπεται εκ των κάτω.

Υπάρχει αυτή τη στιγμή ένα πλούσιο υλικό που έχει επεξεργαστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο της πολιτικής για την κοινωνική Ευρώπη που περιέχει συγκεκριμένους στόχους, στρατηγικές και δράσεις και που είναι όμως διάσπαρτο σε διάφορα προγράμματα και που στην παραγωγή του σημαντική υπήρξε η συμβολή της Ελληνίδας Επιτρόπου. Απαιτείται λοιπόν μεγάλη προσπάθεια συντονισμού και ενσωμάτωσης σε ενιαία πολιτική αυτών των διάσπαρτων πρωτοβουλιών. Στην ίδια λογική απαιτείται συντονισμός με τις επί μέρους κατευθυντήριες οδηγίες για την απασχόληση.

Η κατάκτηση της κοινωνίας της γνώσης αποτελεί σήμερα την κατεξοχήν πολιτική μάχη και μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις για τη νέα σοσιαλιστική Ευρώπη. Η βιομηχανική επανάσταση μετέτρεψε την εξάρτηση από τη γη και τον φεουδάρχη σε εξάρτηση από το κεφάλαιο. Στην οικονομία της γνώσης, ο εργοδότης λιγότερο εκμεταλλεύεται την προσωπική εξάρτηση του εργαζομένου από ότι την υπευθυνότητα που στηρίζεται στο μέγεθος της γνώσης. Οι όροι παραγωγής της γνώσης αποτελούν μεγαλύτερη σημασία από τους όρους αξιοποίησής της και γι' αυτό στο πλαίσιο μιας σοσιαλιστικής Ευρώπης η οργάνωση της συλλογικής ευθύνης για την παραγωγή της πρέπει να κατέχει πρωταρχική θέση.